

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Havaintoja ja näkemyksiä peruskouluverkon ja koulumaailman tulevaisuudesta

Fiksusti kouluun -webinaari
– toimivat ja saavutettavat kouluverkot
11.11.2021

Kari Nyyssölä
Opetusneuvos
Opetushallitus

Koulutuksen ja osaamisen hankkimisen tulevaisuuden kansainvälisiä trendejä

Perusopetuksen ja kouluverkon tulevaisuuden näkymiä -raportti

- Oppiminen kaikkiallistuu.
- Elinikäisen ja jatkuvan oppimisen merkitys kasvaa.
- Tutkintojen merkitys vähenee
- Opetuksen henkilökohtaistaminen vahvistuu
- Opetusteknologian hyödyntäminen lisääntyy
- Julkisen hallinnon rooli koulutuksen rahoittajana pienenee.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Koulutuspoliittinen selonteko

Koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua 8.4.2021

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Tavoitetila 2040

Tavoitetilana on:

- vahva, laadukkaaseen ja vaikuttavaan kasvatukseen, koulutukseen, tutkimukseen ja kulttuuriin rakentuva sivistysperusta
- oppijoiden hyvinvointi, koulutuksellinen tasa-arvo ja saavutettavuus
- korkea koulutus- ja osaamistaso
- koulutuksen ja tutkimuksen järjestäminen sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla
- yhteistyön ja digitalisaation hyödyntäminen oppijoiden parhaaksi sekä
- koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyys.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus

Sivistyksellisten oikeuksien ja lapsen oikeuksien toteutuminen sekä varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetuspalveluiden yhdenvertaisuus, saavutettavuus ja laatu koko maassa turvataan mm:

- **Uudistamalla varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen lainsäädäntö kokonaisuutena** – tavoitteena vahvistaa lasten kokonaisvaltaisen oppimispolun syntymistä ja helpottaa joustavia siirtymiä varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen.
- **Uudistamalla valtionosuuslainsäädäntö** siten, että se huomioisi kuntien eriytyvät olosuhteet väestökehityksen vaikutusten, palveluiden laadun, yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden, tuen tarpeiden, vieraskielisten tarpeiden sekä koulukuljetusten ja pätevien opettajien saatavuuden osalta.
- **Vakiinnuttamalla myönteisen erityiskohtelun rahoitus** siten, että koulutusjärjestelmän edellytykset tasata yhteiskunnallisen eriarvoisuuden, mm. kuntien sisäisen segregaation, vaikutuksia vahvistuvat.
- Palveluiden laadun ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestämiselle selkeä, **velvoittava laatukriteeristö / laatutavoite.**

Digitalisaation mahdollisuudet ja haasteet

Koulutuspoliittinen selonteko 2040

- Digitalisaatio vähentää koulutuksen paikka- ja aikasidonnaisuutta tarjoten merkittäviä mahdollisuuksia palvella oppijoita aiempaa laadukkaammin ja yksilöllisemmin.
- Opiskelu myös mahdollistuu yli myös oppilaitos- tai korkeakoulurajojen.
- Digitalisaatio ja tekoäly voivat auttaa myös oppimiseen liittyvien ongelmien tunnistamisessa ja poistamisessa sekä vapauttaa aikaa oppimiseen ja opetukseen nopeuttamalla rutiinitehtäviä ja automatisoimalla prosesseja.
- Datan hyödyntämiseen liittyy kuitenkin myös riskinsä ilman selkeitä eettisiä, lainsäädännöllisiä ja datanhallinnallisia kehyksiä, joiden kehittämisessä julkisen hallinnon rooli on merkittävä.
- Koulutuksen digitalisaatio ei kuitenkaan itsessään ratkaise keskeisiä koulutuspoliittisia ja oppimisen ongelmia, kuten eriarvoisuuden poistamista, koulutukseen sitoutumisen puutteita ja vaikeuksia siirtymissä koulutuspolun vaiheista toiseen.

Kouluverkon määrittelyä

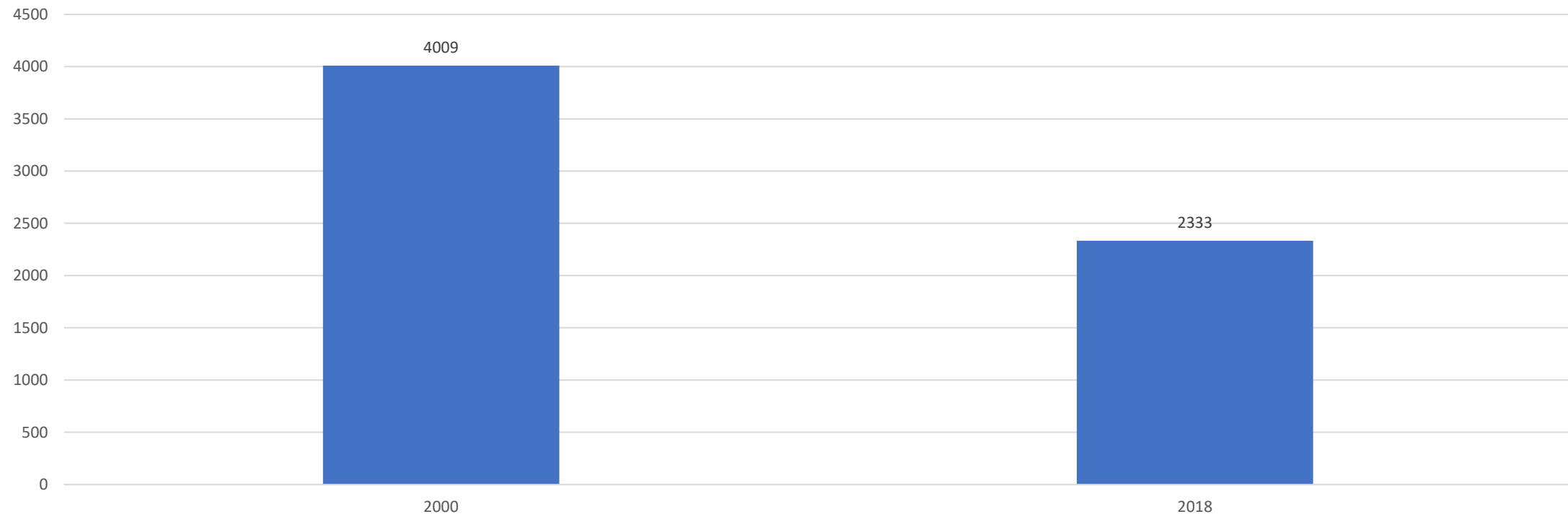
- Kouluverkko on kunnan perusopetusta antavien koulujen joukko. Se käsittää kunnan järjestämän esiopetuksen ja koulutuspalveluiden kokonaisuuden.
- (Tantarimäki & Törhönen 2017; Antunes & Peeters 2000)

Kouluverkko selvityksen taustaa

- Selvityksessä tarkastellaan perusopetuksen oppilaitosverkoston kehitystä suhteessa Tilastokeskuksen syksyllä 2019 julkaisemaan väestöennusteeseen.
- Työ perustuu Opetushallituksen esille nostamaan tarpeeseen siitä, että Tilastokeskuksen tuoretta väestöennustetta on syytä tarkastella myös peruskouluverkoston näkökulmasta.
- Tarkastelunäkökulma on valtakunnallinen taso ja maakunnittainen taso.
- Tarkastelu on luonteeltaan laskennallinen ja suuntaa-antava

Peruskoulujen määrä on laskenut merkittävästi kuluvalle vuosituhannella. Vuosien 2000 ja 2018 koulujen välillä koulujen määrä on laskenut 42 %:lla

Peruskoulujen määrä v. 2000 ja 2018

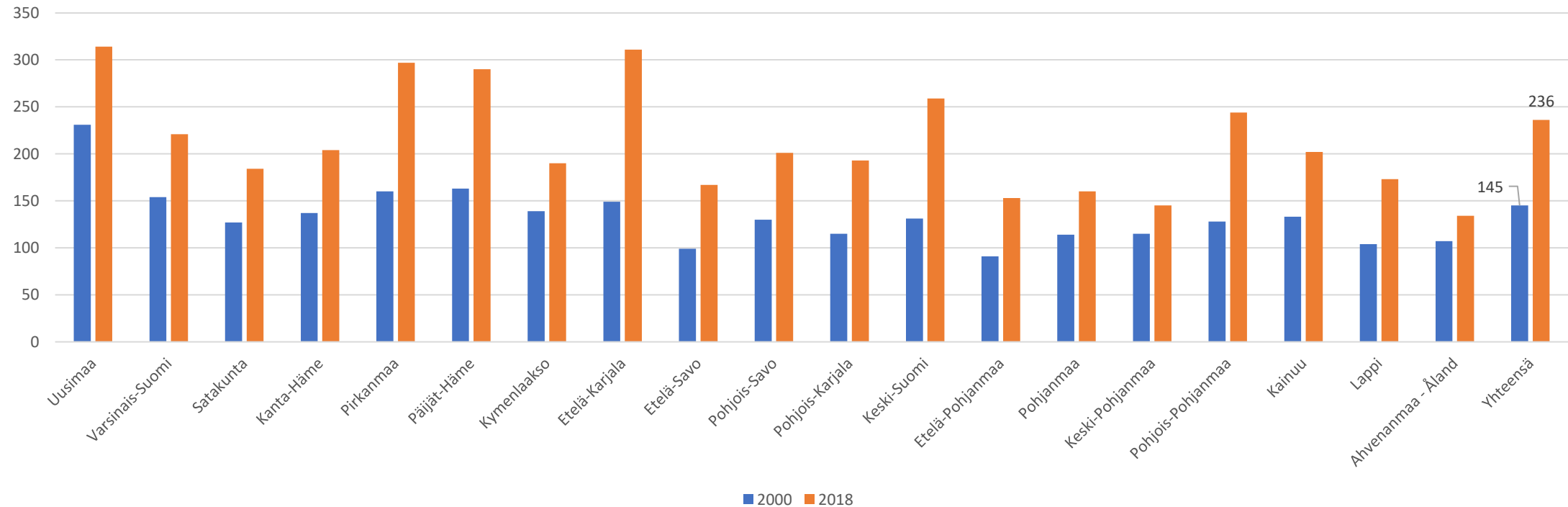

Kouluverkon harventuminen on kohdistunut erityisesti pieniin, alle 50 oppilaan kouluihin.

- Vuonna 2018 alle 50 oppilaan kouluja oli kaikista kouluista noin 20 %, kun vastaava osuus vuonna 2000 oli vielä noin 40 %.
- Oppilasmääriltään suurten yhtenäiskoulujen määrä on puolestaan lisääntynyt, erityisesti 2010-luvulta alkaen. Vuonna 2018 Suomessa toimi yhdeksän yli tuhannen oppilaan peruskoulua.
- Yli 700 oppilaan kouluja oli sata, kun vuosituhannen alussa niitä oli vain 13. Yli 700 oppilaan kouluja löytyy muun muassa Helsingistä, Tampereelta, Vantaalta ja Oulusta.

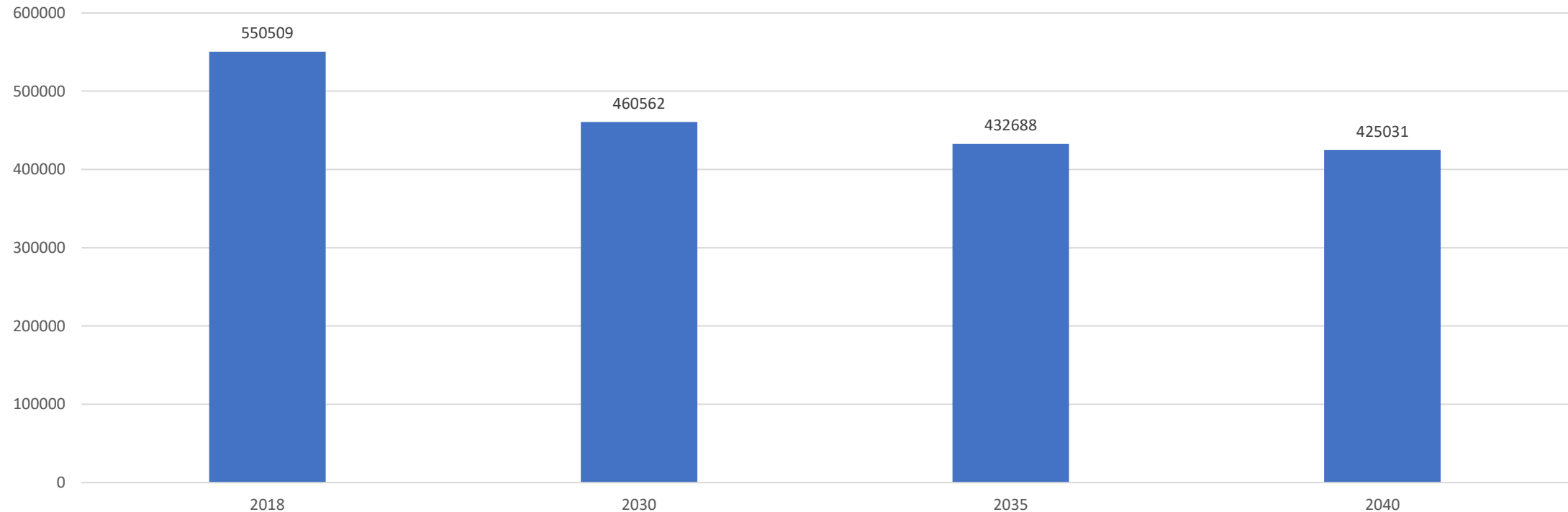
Peruskoulujen keskimääräinen koulukohtainen oppilasmäärä on koko maassa noussut 145:stä 236:een 2000-luvulla. Kaikissa maakunnissa on ollut samansuuntainen kehitys.

Peruskoulujen keskimääräinen koulukohtainen oppilasmäärä maakunnittain vuosina 2000 ja 2018

Perusopetuksen oppilaita oli vuonna 2018 noin 550 000. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan määrä pienenee tästä tuntuvasti. Vuonna 2040 peruskouluikäisiä (7–15 vuotiaita) olisi noin 425 000.

Oppilasmäärät 2018, 2030, 2035 ja 2040 (TK:n väestöennuste)

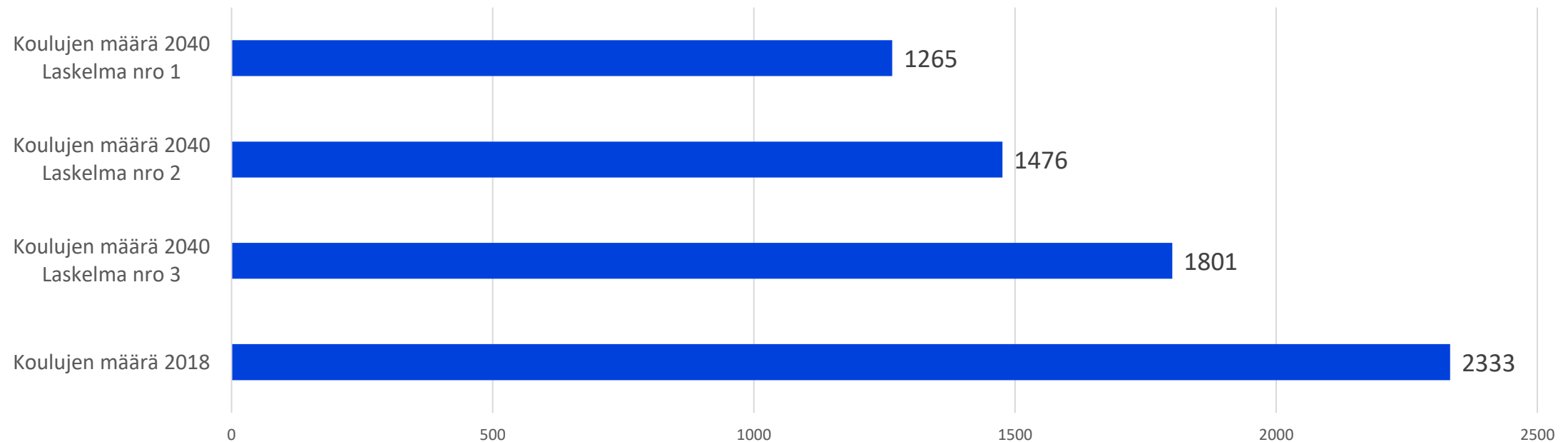
Kolme laskelmaa

1. Lähtökohtana tilanne, jossa keskimääräinen koulukoko jatkaa kasvuaan vuoteen 2040 asti. (Koko maan tasolla 336 oppilasta vuonna 2040)
2. Lähtökohtana tilanne, jossa keskimääräinen koulukoko jatkaa kasvuaan vuoteen 2030 asti, jonka jälkeen kasvu tasoittuu. (Koko maan tasolla 288 oppilasta vuonna 2040)
3. Lähtökohtana tilanne, jossa nykyinen keskimääräinen koulukoko säilyy tulevaisuudessa ennallaan. (Koko maan tasolla 236 oppilasta vuonna 2040)

Laskelmat on tehty sekä koko maan tasolla että maakunnittain.

Ensimmäisen laskelman mukaan kouluja olisi vuonna 2040 koko maassa 1265, eli lähes puolet vähemmän (46 %) kuin tällä hetkellä. Toisessa laskelmassa kouluja olisi 1476 (vähennys 37 %) ja kolmannessa 1801 (vähennys 23 %).

Peruskoulujen määrä vuonna 2018 ja ennakoitu määrä vuonna 2040 kolmen laskelman mukaan

Taulukko 1. Peruskoulujen määrä vuonna 2018 ja ennakoitu määrä vuonna 2040 kolmen laskelman mukaan

	Nykytilanne	Laskelma 1		Laskelma 2		Laskelma 3	
	Koulujen määrä 2018	Koulujen määrä 2040	Muutos 2018 - 2040 (%)	Koulujen määrä 2040	Muutos 2018 - 2040 (%)	Koulujen määrä 2040	Muutos 2018 - 2040 (%)
Uudenmaan maakunta	531	407	-23,4	453	-14,7	486	-8,5
Varsinais-Suomen maakunta	203	99	-51,2	120	-40,9	159	-21,7
Satakunnan maakunta	113	37	-67,3	49	-56,6	74	-34,5
Kanta-Hämeen maakunta	86	43	-50,0	47	-45,3	53	-38,4
Pirkanmaan maakunta	172	75	-56,4	94	-45,3	138	-19,8
Päijät-Hämeen maakunta	66	31	-53,0	36	-45,5	46	-30,3
Kymenlaakson maakunta	82	37	-54,9	42	-48,8	49	-40,2
Etelä-Karjalan maakunta	37	17	-54,1	20	-45,9	23	-37,8
Etelä-Savon maakunta	74	29	-60,8	34	-54,1	43	-41,9
Pohjois-Savon maakunta	115	63	-45,2	70	-39,1	81	-29,6
Pohjois-Karjalan maakunta	72	32	-55,6	39	-45,8	53	-26,4
Keski-Suomen maakunta	108	48	-55,6	58	-46,3	75	-30,6
Etelä-Pohjanmaan maakunta	133	58	-56,4	69	-48,1	88	-33,8
Pohjanmaan maakunta	121	38	-68,6	53	-56,2	95	-21,5
Keski-Pohjanmaan maakunta	55	32	-41,8	35	-36,4	40	-27,3
Pohjois-Pohjanmaan maakunta	212	89	-58,0	107	-49,5	144	-32,1
Kainuun maakunta	33	13	-60,6	15	-54,5	20	-39,4
Lapin maakunta	98	49	-50,0	57	-41,8	71	-27,6
Ahvenanmaa	22	20	-9,1	22	0,0	23	4,5
11.KOKO MAA	2333	1265	-45,8	1476	-36,7	1801	-22,8

Ennakointi on tulevaisuuden vaihtoehtojen pohdintaa

- Tämäntyyppiseen ennusteeseen liittyy virhemahdollisuuksia.
- Kuntien ja koulutuksen järjestäjien tekemät ratkaisut vaikuttavat suuresti siihen, millaiseksi kouluverkko lopulta muodostuu.
- Taustalla vaikuttavat myös laajat megatrendit, kuten demograafiset muutokset, digitalisaatio, työn murros, kaupungistuminen ja ilmastonmuutos.
- Ennakointiin kuuluu myös, että määritellemme, mitä tulevaisuudessa tavoittelemme, ja asetamme toimenpiteet sen mukaisesti.
- Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus tasa-arvoiseen ja laadukkaaseen perusopetukseen asuinpaikasta riippumatta myös tulevaisuudessa.

Kiitoksia!

www.oph.fi/tietopalvelut/ennakointi/osaamisen_ennakointifoorumi

Twitter: <https://twitter.com/OEFoorumi>

Facebook: <https://www.facebook.com/OEFoorumi/>

#OEFoorumi